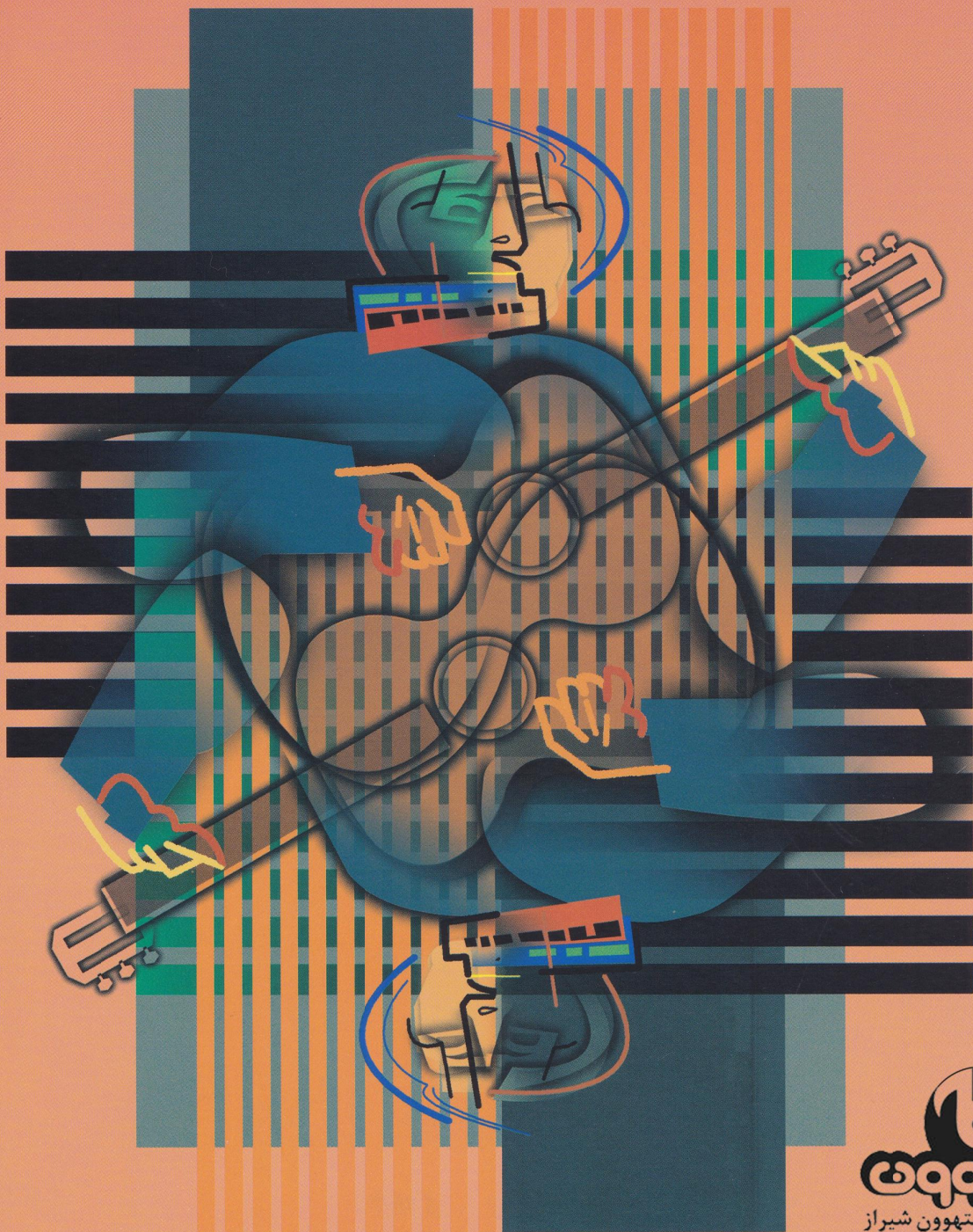

خودآموز

ساز دهنی

کتاب دوم «کروماتیک»

منصور پاک‌نژاد

پتهوون
مرکز موسیقی پتهوون شیراز

به همراه قطعاتی برای هم‌نوازی با گیتار

سرشناسه : پاک‌نژاد، منصور، ۱۳۳۹-
عنوان و نام پدیدآور : خودآموز سازدهنی (دوره جامع آموزش سازدهنی)؛
نوشته منصور پاک‌نژاد.
وضعیت ویراست : ویراست ۲.
مشخصات نشر : تهران : سرود، ۱۳۹۲.
مشخصات ظاهری : ۳ج: مصور، پارتیسیون؛ ۲۱/۵×۲۸/۵ س.م.
شابم : 979-0-802602-27-4
یادداشت : پشت جلد به انگلیسی:
Mansour Paknejad. How to play harmonica.
عنوان دیگر : خودآموز سازدهنی: روش تدریس و شیوه نواختن.
موضوع : سازدهنی -- روش‌های نوازندگی -- خودآموز
موضوع : موسیقی برای سازدهنی -- پارتیسیون
رده‌بندی کنگره : ی ۱۳۰۰ ۹خ۲/پ۶۸۲/۳ MT
رده‌بندی دیویی : ۷۸۹/۸۲
شماره کتابشناسی ملی : ۱۲۳۴۱۲۷

انتشارات سرود

تهران - میدان هفتم تیر - ابتدای بهار شیراز - شماره ۱۴
تلفن: ۸۸۸۳۶۱۰۴ و ۸۸۳۱۸۵۹۱-۲ - ۰۹۱۰۳۰۸۸۴۰۰

www.sorood.ir

خودآموز سازدهنی (کتاب دوم) منصور پاک‌نژاد

ویرایش سرود

نت‌نویسی، حروف‌نگاری و صفحه‌آرایی سرود (زهره محقق)

طرح جلد مهران رشاد

نوبت چاپ بیست‌وششم - ۱۴۰۲

تیراژ ۲۰۰۰ نسخه

شابم: ۹۷۹-۰-۸۰۲۶۰۲-۲۷-۴ ISMN: 979-0-802602-27-4

شابم دوره: ۹۷۹-۰-۸۰۲۶۴۵-۰۰-۴ ISMN (Set) : 979-0-802645-00-4

حق چاپ و نشر برای انتشارات سرود محفوظ است.

فهرست

پیشگفتار ناشر	۵
ترانه جویبار	۶
کدامیک از جملات زیر حرف دل شماست؟	۸
فصل اول: مبانی نواختن سازدهنی کروماتیک	۹
چرا نت‌های سازدهنی مثل پیانو منظم و متوالی نیستند؟	۹
کروماتیک و دیاتونیک یعنی چه؟	۱۰
دیز و بمل و Diese & Bemol چیست؟	۱۲
روشهای مختلف نواختن نت‌های سازدهنی کروماتیک:	۱۳
فصل دوم: شانزده قطعه در تنالیت‌های مختلف	۲۰
فصل سوم: کسر میزان 6/8 (هر میزان دو سیاه نقطه‌دار)	۴۱
فصل چهارم: قطعاتی برای هم‌نوازی گیتار و سازدهنی	۵۵

فهرست آهنگ‌ها

۵۶..... * پدرخوانده (The Godfather)	۱۴..... عزیزم سوزه
۵۷..... پدرخوانده (برای گیتار)	۱۵..... خواب‌های طلایی
۵۸..... گل سنگ	۱۵..... ملودی سمفونی نهم بتهوون
۵۹..... گل سنگ (برای گیتار)	۱۶..... * بارون بارونه
۶۰..... * جمعه	۱۷..... دایه دایه
۶۱..... جمعه (برای گیتار)	۱۷..... آران خوئز (مونامو)
۶۲..... * رومئو و ژولیت (A Time For Us)	۱۸..... خوب، بد، زشت
۶۳..... رومئو و ژولیت (برای گیتار)	۲۲..... * مجنون نبودم
۶۴..... میدو لندز (Meadow Lands)	۲۳..... سلطان قلب‌ها
۶۵..... میدو لندز (برای گیتار)	۲۴..... * دریاچه قو (Swan Lake)
۶۶..... * شکار آهو	۲۴..... چشمان سیاه (Dark Eyes)
۶۷..... شکار آهو (برای گیتار)	۲۵..... * پایبون (Free As The Wind)
۶۸..... لامبادا (Llorando Se Fue)	۲۶..... سلنزارا (Solenzara)
۶۹..... لامبادا (برای گیتار)	۲۷..... * صدای سکوت (The Sound Of Silence)
۷۰..... * قصه عشق (Love Story)	۲۸..... * سلام (Hello)
۷۱..... قصه عشق (برای گیتار)	۲۹..... * هتل کالیفرنیا (Hotel California)
۷۲..... * عشق آبی است (Love Is Blue)	۳۲..... شور عاشقانه (هزار داستان)
۷۳..... عشق آبی است (برای گیتار)	۳۴..... عروسی عشق (Wedding Of Love)
۷۴..... خواب‌های طلایی (در Em)	۳۶..... * دیروز (Yesterday)
۷۵..... خواب‌های طلایی (برای گیتار)	۳۷..... * آریلیق (جدایی)
	۳۸..... * لایم لایت (Lime Light)
	۳۹..... رومانس (Romance)
	۴۰..... امانوئل (Emmanuelle)
	۴۴..... * رشیدخان
	۴۵..... عزیزجون
	۴۵..... دختر شیرازی
	۴۶..... * بوی گندم
	۴۸..... مرا بیوس
	۵۰..... * ای که بی تو
	۵۲..... سسیلیانو (Siciliano)
	۵۳..... گرینز لیوز (Greensleeves)
	۵۴..... * جان مریم

مواردی که دارای ستاره هستند، با اشعار فارسی و یا انگلیسی گردآوری شده‌اند.

فصل اول

مبانی شناخت و نواختن سازدهنی کروماتیک

به جرأت می‌توان گفت که هیچ سازی در جهان در حد سازدهنی تنوع و گوناگونی ندارد، بطوریکه اگر وسعت صدا و اندازه‌های آنها را نیز دلیل بر تفاوت بدانیم، شاید عدد آن از صد هم فراتر برود. در کتاب اول، سازدهنی دیپتونیک دوماژور معرفی شد و اصول کار با آن را فرا گرفتید. اگر شما جزء کسانی هستید که قطعات آمده در کتاب اول را به خوبی اجرا می‌کنید، مرحله مقدماتی کار با انواع سازدهنی را طی کرده‌اید.

چرا نت‌های سازدهنی مثل پیانو منظم و متوالی نیستند؟

یکی از مسائلی که هم برای سازنده سازدهنی و هم برای نوازنده مبتدی ایجاد مشکل می‌کند، ترتیب ویژه‌ای است که در نت‌ها وجود دارد، و علت این است که تعداد نت‌های طبیعی هفت نت هستند و هفت عدد فرد است. وقتی شما نت‌ها را یک در میان به صورت دم و بازدم اجرا می‌کنید، بعد از طی هفت نت، تکرار نت اول به عنوان درجه هشتم گام، نمی‌تواند به حالت دم یا بازدم نت پایه قرار بگیرد.

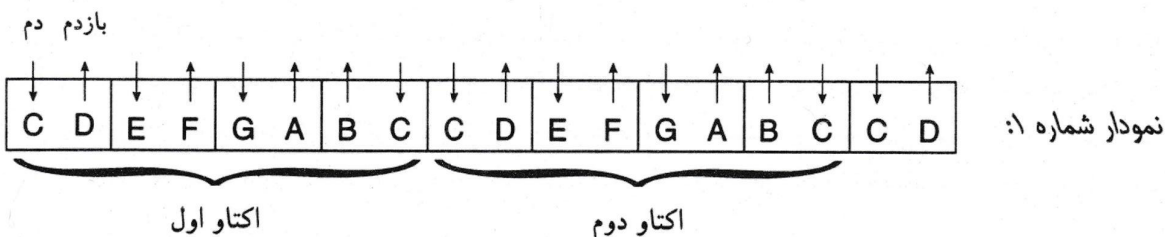
فرض کنید که شما قرار است به مدت یک ماه یک روز در میان کار خاصی را انجام دهید، اگر هفته اول را از روزهای زوج شروع کنید، هفته بعد نوبت به روزهای فرد می‌رسد. چرا که در این مورد هم با عدد هفت مواجه هستیم و یک روز در میان، مثل دم و بازدم حالتی از سیکل زوج اعداد را شامل می‌شود.

به هر حال سازندگان سازدهنی در این مورد تدابیر مختلفی را به کار بسته‌اند. یکی از حالات آن را در نمودار شماره ۲ صفحه ۲۱ کتاب اول ملاحظه کردید، ولی در مورد سازدهنی‌های کروماتیک، کار برای کسانی که قبلاً با سازدهنی ترمولو کار کرده‌اند، از جنبه‌هایی ساده‌تر است.

نمودار زیر، نت‌های اصلی سازدهنی‌های کروماتیک کلید دار را نشان می‌دهد:
(بدون فشار کلید - طبق سازدهنی‌های ساخت هوهنر)

Do	Re	Mi	Fa	Sol	La	Si
C	D	E	F	G	A	B

یادآوری :

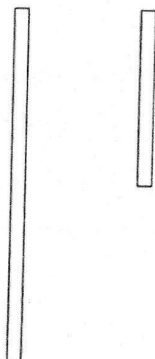

ملاحظه می‌کنید که نت A و نت B هر دو به حالت بازدم صدا می‌دهند و بعد از آنها دو نت C در کنار هم قرار گرفته‌اند. مزیت این ترتیب نت این است که همین روال در تمام اکتاوها تکرار می‌شود.

کروماتیک و دیاتونیک یعنی چه؟

Chromatic & Diatonic

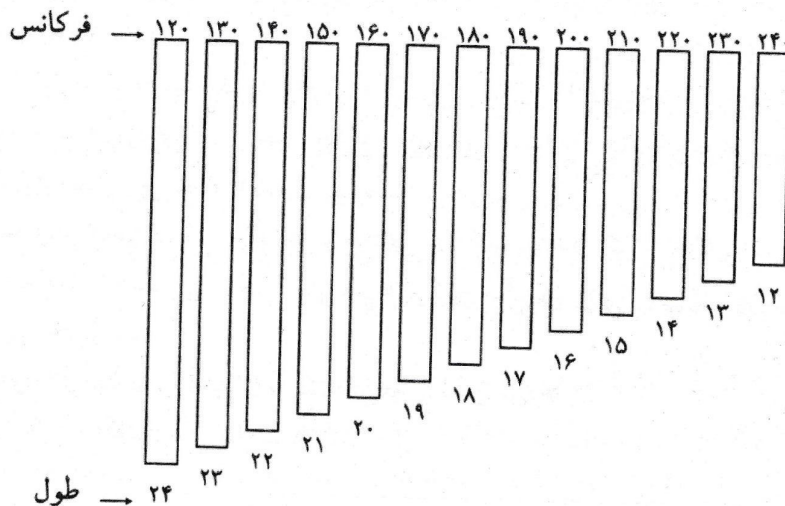
دو قطعه چوب با ضخامت و عرض مساوی انتخاب می‌کنیم، یکی به طول ۲۴ سانتی متر و دیگری به طول ۱۲ سانتی متر. آنها را روی سطح صافی می‌گذاریم و زیر دو سر آنها اسفنجهایی نرم قرار می‌دهیم:

نمودار شماره ۲:

به چوبها ضربه می‌زنیم - قابل پیش بینی است که صدای قطعه چوب بلندتر بم‌تر باشد. فرض کنید که صدای چوب ۲۴ سانتی در هر ثانیه ۱۲۰ فرکانس، و صدای چوب ۱۲ سانتی در هر ثانیه ۲۴۰ فرکانس داشته باشد. می‌توانیم به دلیل این حالت از ارتباط تصاعدی ارتعاش، اسم هر دو نت را مثلاً Do بگذاریم. (چوب کوتاه که نصف چوب بلند است، دارای فرکانس دو برابر است) - آزمایش را ادامه می‌دهیم^(۱):

این بار ۱۱ قطعه چوب با همان عرض و ضخامت، ولی با طول ۱۳ - ۱۴ - ۱۵ - ۱۶ - ۱۷ سانت یعنی به ترتیب با یک سانتیمتر تفاوت بین آنها قرار می‌دهیم:

نمودار شماره ۳:

بدیهی است که در صورت ضربه زدن به چوبها، فرکانس صدای ایجاد شده هر کدام از چپ به راست، حدود ده فرکانس اضافه می‌شود.

این یک اکتاو کامل است، و به فاصله فرکانس هر صدا با فرکانس قطعه چوب مجاور نیم‌پرده می‌گوئیم. با توجه به اینکه اصوات موسیقایی طبیعی هفت نت هستند، ما برای اجرای یک ملودی، مطابق با نظم طبیعی اصوات، باید هفت صدا را از میان این دوازده صدا انتخاب کنیم. (اگر هر دو نت اول و آخر را که همنام هستند، به حساب بیاوریم، از بین ۱۳ صدا، ۸ نت انتخاب می‌شود) پس ما مجبوریم تعداد پنج قطعه چوب را به صدا در بیاوریم. این مطلب که کدام نت‌ها باید به صدا درآیند

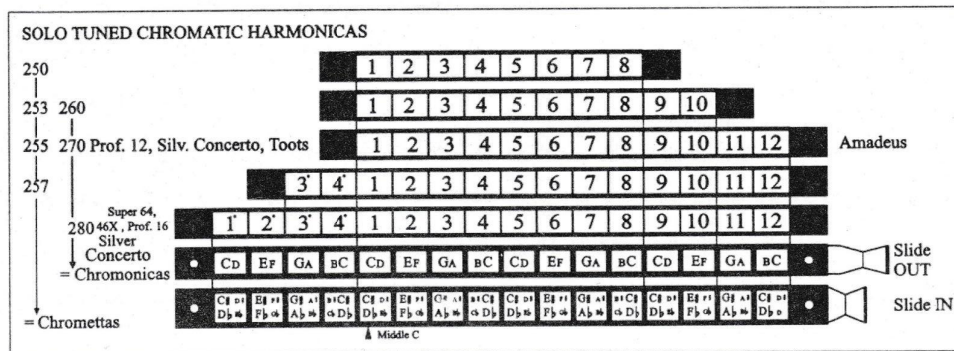
۱- اعداد و ارقامی که در این مثالها در مورد فرکانس آمده‌اند، در عمل تفاوت‌هایی جزئی خواهند داشت و در اینجا فقط برای تفهیم اکتاو، گام، درجه، دیز، بمل، پرده و نیم‌پرده بکار رفته‌اند. البته اگر به جای تکه‌های چوب، از چند قطعه سیم، با جنس، ضخامت و میزان کشیدگی یکسان استفاده شود، نتیجه بسیار دقیق‌تر خواهد بود. (به تفاوت طول و صدای سیم‌های یک ستور توجه کنید)

خواب‌های طلایی

Musical score for 'خواب‌های طلایی' (Golden Dreams). The score is written in treble clef with a 4/4 time signature. It consists of seven staves of music. The notation includes various note values (quarter, eighth, and sixteenth notes), rests, and slurs. Fingerings are indicated by numbers 1-5 above the notes. There are repeat signs with first and second endings in the third and fifth staves.

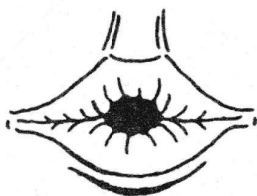
ملودی سمفونی نهم بتهوون

Musical score for 'ملودی سمفونی نهم بتهوون' (Symphony No. 9 Melody by Beethoven). The score is written in treble clef with a 4/4 time signature. It consists of four staves of music. The notation includes various note values (quarter, eighth, and sixteenth notes), rests, and slurs. Fingerings are indicated by numbers 1-5 above the notes.

روشهای مختلف نواختن نت‌های سازدهنی کروماتیک:

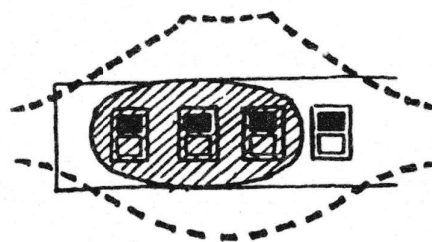
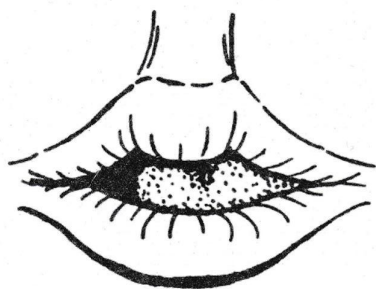
اجرای نت‌ها بصورت (گروهی)، که در کتاب اول آمده بود، فقط برای ایجاد تنوع در اجرای جملات یک ملودی و استفاده گسترده‌تر از امکانات سازدهنی‌های ترمولو پیشنهاد شد. سازدهنی‌های کروماتیک معمولاً بصورت تک سوراخ (تک صدا)

نواخته می‌شوند، که نحوه اجرای نت‌ها بصورت تک سوراخ به روش کتاب اول، می‌تواند یکی از راههای نواختن ساز کروماتیک هم باشد، ولی دو روش متداولی که اغلب از آنها استفاده می‌شود، یکی روش جمع کردن لبهاست، مثل وقتی که می‌خواهید سوت بزنید: Pucker method در این حالت مجرای عبور هوا دقیقاً روی نت (سوراخ) مورد نظر

قرار می‌گیرد.

و روش دیگر، به این صورت قابل اجراست که سازدهنی را بین لبهای خود قرار می‌دهید، به گونه‌ای که چهار سوراخ در معرض جریان نفس شما باشد، و با نوک زبان سه سوراخ سمت چپ را مسدود می‌کنید، در این حالت هوا فقط در سوراخ سمت راست جریان پیدا می‌کند. (Tongue blocking method)

در تصویر سمت راست ملاحظه می‌کنید که یک بیضی که خطوط مورب و موازی آن را پر کرده است روی سه سوراخ طرف چپ قرار گرفته، که نشان دهنده نوک زبان نوازنده است.

در این قسمت مفیدترین کار برای آشنایی عملی با اینگونه سازدهنی‌ها این است که شما هنرجوی عزیز چند قطعه از کتاب اول را با سازدهنی کروماتیک خود اجرا کنید. انجام این کار برای شما که درسهای کتاب قبل را فرا گرفته‌اید بسیار آسان است - چون هر سوراخ با جریان دم و بازدم نفس به صدا در می‌آید، از فلشها استفاده شده است، شماره سوراخها هم نشان دهنده محل نت‌های مورد نظر است. این شماره‌ها طبق سازدهنی‌های ۱۰ و ۱۲ سوراخ نوشته شده‌اند، در صورتی

HOW TO PLAY
CHROMATIC

HARMONICA

BOOK 2

MANSOUR PAKNEJAD

منصور پاک‌نژاد در سال ۱۳۳۹ در اصفهان متولد شد. از نوجوانی نوازندگی را با سازهای کلاویه‌ای و سازدهنی شروع کرد. در سال ۱۳۵۹ مقدمات نواختن گیتار را نزد مهندس بهمن نوائی فراگرفت و پس از آن مراحل تکمیلی را به مدت ۲ سال زیر نظر آقای داریوش افراسیابی گذراند. در خلال همین سال‌ها دوره‌های کوتاهی را نیز به فراگیری نوازندگی سنتور و کلارینت پرداخت. در سال ۱۳۶۶ با استاد پرویز منصوری آشنا شد و بنا به گفته‌های خودش «تماس و بهره‌گیری از راهنمایی‌های ایشان در غنی‌سازی دانش تئوریک و بالا بردن درک موسیقایی او بسیار مؤثر بوده است».

از آن به بعد مطالعه و تلاش بی‌وقفه وی برای کسب تجربیات فردی، الهام‌گرفتن از متد تدریس سازهای مختلف و انتقال آن به سازدهنی و نیز ملاقات با اساتید موسیقی در داخل و خارج از ایران عواملی بوده‌اند که به گسترش دانسته‌های وی در زمینه سازدهنی و همچنین گیتار کمک قابل توجهی کرده‌اند. نامبرده تحصیلات دانشگاهی را در رشته زبان انگلیسی گذرانده و به شعر و ادبیات و عکاسی و نقاشی نیز علاقه داشته و آثاری نیز در این زمینه‌ها دارد ولی آهنگسازی و نوآوری در نواختن گیتار و سازدهنی بیشترین جاذبه را برایش دارد. وی نهایت تلاش خود را برای پیش‌برد تکنیک و معرفی سازدهنی به کار گرفته است و در حال حاضر ضمن تدریس گیتار و سازدهنی و تنظیم قطعات موسیقی برای این دو ساز که از فعالیت‌های اصلی او به شمار می‌آیند به کار تحقیق در شیوهی اجرا و آموزش انواع سازدهنی مشغول است که حاصل آن ۴ جلد کتاب «روش جامع آموزش سازدهنی» همراه با سی‌دی اجرا می‌باشد. با آرزوی توفیق هر چه بیشتر برای او.